

Kur'an Bizim Trafomuzdur

Kur'an üzerine, Kur'an'ı yaşamak ve hayatımıza onunla ilgili çerçeveler taşımak üzerine konuşalım istiyorum.

Belki bu işe biraz karşıdan bakmak da mümkün. Kur'an'ı yaşamamak ne demek? Resûlullah Efendimiz'in şikâyet ettiği, insanların Kur'an'ı terk edilmiş bırakması bizim için nasıl anlaşılabilir?

Çok önemli bir mesele. Medine'den, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz'in zamanından bir örnekle başlayalım. Efendimiz, ilmin uygulanmayacağı ve boşu boşuna duran bir hazine gibi olacağı, geleceğe dair haberler verdiği bir konuşmasında Ensar'dan Lebîd isimli sahabi bir soru soruyor. Sorunuzun cevabı 1420 sene önce Medine'de konuşulmuş.

Ne kadar önemli. Demek ki zamana bağlı bir problem değil bu.

Bütün zamanların problemi. Allah'ın kitabının bir kenara itilmesi, zamanların meselesi. Biz hep jandarma dipçığıyle Kur'an okumanın yasaklanmasını fitne olarak konuşuyoruz ama Medine'de başka bir şey konuşuluyor. Bu sahabi, "Nasıl olur ya Resûlallah" diyor, "ben Kur'an'ı okuyorum, çocuklarıma ezberletip okutacağım, onlar da çocuklarına ezberletip okutacaklar; sen ise ilmin kalkmasından, Kur'an'sız kalmaktan söz ediyorsun." Net bir soru.

Efendimiz buyuruyor ki: "Lebîd, seni şu Medine'nin en akıllı adamı zannediyordum. Şu ehl-i kitaba bir baksana, onlar okumuyorlar mıydı Allah'ın Tevrat'ını-İncil'ini? Ama papazların dediğini yapıyorlardı."

Çok enteresan. Demek ki sahabi, melekût âlemine ne kadar dalmış ki yeryüzünde günün birinde Kur'an'ın dediğinin dışında işler yapacak bir neslin olacağını hayal edememiş. Öyle ya, hep okuyoruz Kur'an'ı! 'Rahat' konuşuyor, deyim yerindeyse. Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem'in bu hadisinden anlaşılıyor ki o, günübirlik bakışı akıl kıtlığı olarak görüyor. Bugün Kur'an okuyabiliyorum; ama bu çok kalıcı bir çözüm mü?

İkinci olarak da Efendimiz, sahabinin ufkunu bin sene önceki ehl-i kitap kültüründen, belki iki bin sene sonra gerçekleşecek bir güne taşıyor. Yani ortada Peygamber aleyhisselam duruyor, Medine'de; bin sene önceki ehl-i kitaptan, kendisinden iki bin sene sonraki Müslüman nesillere mesaj veriyor: Elimizde Allah'ın kitabı bulunuyor olabilir; bunu herkes bülbüller gibi okuyor olabilir. Ama haham-papazların, Allah'ın kitabına rağmen zevklerine göre din uydurmaları gibi Müslümanlar'ın önünde din lideri olarak bulunanların -üstelik din adına- çıkıp Allah'ın kitabı Kur'an ve onun şerhi durumundaki sünnet dururken kendi zevkleri-hobilerini din diye insanlara sunup ikna edebilirler mi diye bir sorunun cevabını Efendimiz aleyhisselam o gün veriyor.

Peygamber aleyhisselam Efendimiz'in günündeki bu sorgulama, kıyamet alametlerinden söz eden mucizevî haberlerden biri olarak alınabilir. Belki günü geldi-gelmedi; ama bizim bugün bunu gündeme getirmekteki maksadımız ve anlamamız gereken şey; mesele Kur'an'ın okunması meselesi değil. Eğer okumak mesele olsaydı, bir bilgisayar en iyi hafız sayılmalıydı.

Yani Kur'an'la alaka, sadece bir ses alakası değil...

Bir gözle iletişim alakası da değil sadece. Kur'an'ın yazısını okumaksa eğer, Abdullah ibni Ümmi Mektum radiyallahu anha hiç göremedi Kur'an ayetlerini, âmâydi çünkü. Sümeyye radiyallahu anha, Kur'an ayetini

ne duydu ne gördü; ilk şehitti. Kur'an'la gözlerimizin, kulaklarımızın ve ağzımızın iletişimi ve telaffuzu elbette önemli; ama bunlar ana temayı oluşturmuyor Kur'an ilişkisinde. Beynimiz ne âlemde?

Bunu belki onlarca örnek üzerinden ele alabiliriz. Her insanın Kur'an'la zafiyet açısından sorunlu olduğu bir nokta bulunabilir. **Kur'an deyince ahirette-kabirde şefaathim olacak diye iman eden bir mümin, sabah namazı kılamıyorsa; Kur'an zaten yeryüzünde sabah namazı kaldırmak için inmiş bir kitap! Senin akşama kadar Kur'an okuyup okumadığın değil, sabah namazına kalkıp kalkmadığın önemlidir.** Bütüncül olarak Kur'an nerede diye düşünmeliyiz.

Tamamen hayalî düşünelim: Şöyle bir gelişme oldu diyelim; Türkiye Cumhuriyeti Devleti, tuttu tıp fakültesinden bile mezun olabilmek için on cüz Kur'an ezberlemek gerekir diye bir kural koydu. Nitekim bazı Müslüman ülkelerde buna benzer uygulamalar var. Birkaç cüz Kur'an bilmeden hiçbir fakülteden mezun etmiyorlar. Bu, meseleyi değiştirecek mi? Devlet, bir Müslüman devlet olarak üzerine düşeni ve kendine yakışanı yapmış olacak ama biz kıyamet günü devlet olarak dirilmeyeceğiz Allah'ın huzurunda! "Tek tek geldiniz bize" diyor Kur'an. Anamızdan teker teker çıktığımız gibi onun huzuruna da öyle gideceğiz.

Dolayısıyla sorunlarımız da tek tektir. Yani bu tek tek sorunumu büyütüp büyütüp aile yapabilirim. Biraz daha büyütüp kabile, biraz daha büyütüp şehir yapabilirim. Ama hallederek ilerlemem lazım. Birinci derecede sorumluluğum altındaki çocuklarımdan, sonra ailemin diğer fertlerinden...

Binaenaleyh biz, özellikle Türkiye topraklarının Müslümanları olarak şöyle bir sorunu gündeme getirmeliyiz: Biz Kur'an'ımızın 'dipçiklendiği' bir dönem geçirdik. O dönemi böyle özetleyeyim, yaklaşık yarım asır sürdü bu. Sizin ve benim yaşımız, bunun hikâyeleriyle dolu. Bizden önceki, yani şimdi seksenli yaşlarda olan kuşak, bunun acılarıyla dolu bir hayat yaşadılar. Bizden sonraki, yani yaşı yirmilerde olan nesil ise bunları hikâye olarak bile dinlemek istemiyorlar.

Dolayısıyla şimdi yön verenler olarak, yani yaşı 50 ve üzeri olan sizler, bir miktar da biz, bir acı yaşadık; Kur'an'ımız kitlesel imha darbesi gördü. Kur'an okuyamaz hatta evinde Mushaf bile bulduramaz insanlardan oluşan bir toplum olarak yaşadık. Buna biz savaş kıtlıkları ve zorluklardan dolayı fakirlik, sefalet sebebiyle Kur'an'ı okumaya vakti olmayan son Osmanlı devrini de katarsak yaklaşık yüz sene boyunca Kur'an hep hayallerimizde kaldı.

Mesela şu anda hiçbir çocuğu üç dakikalığına oynamak için bile salmayacağımız kadar köhne yerleri Kur'an medresesi olarak kullandı Müslümanlar.

Samanlıklar bile mesela...

Onları demiyorum; kapısına Kur'an kursu levhası asılanları kastediyorum. Havasız, bodrum, köhne yerler... Çünkü ölüm-kalım savaşı veriliyor Kur'an adına...

Ben hatırlıyorum imam-hatip yıllarımızda. Adıyaman'dan gelen öğrenci arkadaşlarımız, camilerin meşrutalarında yani hücrelerinde yatıp kalktılar. Son derece loş ve rutubetli yerler... Birçoğu oralardan hastalık kapmıştır ama okudular.

Şunu özetlemeye çalışıyorum: Kitabımız büyük bir saldırıya uğradı. Sanki vatanımızı kurtardık ama Kur'an'ımız kurtulamadı gibi. Merdiven altı, samanlık, kömürlük olsun ama iki satır Kur'an okusun çocuklarımız, diye düşündüğümüz bir dönem geçirdik.

Bizim psikolojimiz, “Kur’an’ı müdafaa” deyince bu bir asırlık geçmişimizden dolayı, Kur’an okullarda okutulsun, çocuklar rahat gitsin gelsin şeklinde gelişti. Şimdi bir de devlet, okullara ders olarak koydu... Aslında belki de bir sacayağının tek parçası durumunda olan bir şeyi sandalyenin tamamı gibi zannediyoruz biz. Bizim kuşağımızda bu sorun var.

50 sene önceki sorunlar ve zorlukları çok iyi bilen ve o acıları çeken nesil, şimdi “elhamdülillah” derken kendini zezem kuyusuna düşmüş addediyor. Çocuklara Kur’an okutmak serbest, okullarda da var, ne güzel... Gerçekten de elhamdülillah. Küfran-ı nimet yapmamak lazım.

Bu da önemli tabii. Fetretin bir ayağının sona ermesi anlamına geliyor.

Elbette. Yani üç ayak üzerinde duruyorsa bu, ayaklardan birinin çürük olmasını engelledik. Ama yine de bizim sandalyemiz, diğer ayaklarıyla ayakta duracaktır ve biz, Rabbimizin huzurunda fert fert-tek tek hesap vereceğiz. Sultan Fatih’in İstanbul’u fethetmesi, onun Türk olması ve bizim de onun soyundan gelmemiz kıyamet günü, “Fatihan” nesli olarak dirilmemizi gerektirmiyor. Üstelik o nimeti ne yaptığımızın hesabıyla yoğrulacağız belki.

Kitlesel bir imha, bizim bireysel hizmetimiz ve bağlılığımızı sanki ‘gerekli değil’ ya da tali bir husus gibi anlama sorunu getirdi. Şu anda kâfir güçlerin bile Kur’an’la mücadele etmediği bir zamandayız. İnternet dünyasına hâkim olanlar, isteseler sonucuna da katlanarak tabii, Kur’an’a dair hiçbir şey internet sisteminde dolaşamaz diye karar alsalar bunu önlerler herhâlde. Kur’an sitelerine link vermez mesela. Kota koyar... İstese zor değil. Çünkü istediğini kaldırıyor zaten. O kadar da hür bir ortam değil internet. Hürriyeti, menfaatleri gereği şiar edinenlerin elinde internet.

Demek istiyorum ki Kur’an-Kerim’e küfür ordusundan da bir saldırı yok. İsteyen okusun. Ama bizim, “Rabbimin emaneti, Rabbim benimle konuşuyor, Rabbim bana dedi ki, Allah Kur’an’da bana dedi ki” şeklindeki anlama hissiyatımız ne âlemde? Çünkü ben bununla dirileceğim kıyamet günü.

Peygamber’im dedi ki: “Şu Kur’an’ı terk ettiler, unuttular.”

Yani bir dönem jandarma geldi, Kur’an okumayı yasakladı. Evet bu, “terk ettiler, unuttular”ın boyutlarından biri, bir rengi. Kur’an’ın terk edilmesi kavramı, onun Müslümanlar’ın ilgi odağı dışına taşması noktası; bir dönem dipçik sorundur, öbür dönemde Mutezile’nin Kur’an’a insan aklı sokma gayretiydi. Şimdiki dönem ise Kur’an’ı bir ses cihazı gibi okuyup ezberleyen ama Kur’an gibi yürümeyen, konuşmayan, onun azameti ve ahlakı tavırlarına yansımayan nesil faciası geliyor.

Geliyor, deyince hocam, şu an içinde yaşadığımız hayatta Kur’an bizim hayatımız için ne kadar ölçü telakki ediliyor; belki şimdiye de bakmak lazım.

Tamamen uzakta bir hayal değil, elhamdülillah, Kur’an endişesi olan bir nesil de var.

Şöyle bir şeyden bahsediyorum: Kur’an’la biz anı anına beraber olmamız gerekiyor, değil mi? Hayatımızın her anı için onu referans olarak kullanmamız gerekiyor. Bazen, gelecek nesillerin karşılaştacağı tehlikelerden söz ederken kendi hayatlarımızı da ihmal etmiş oluyoruz. Benim için nedir bu mesele, hayatımda Kur’an’ın terk edilmişlik hadisesi bir ölçüde var mı? Bunu her birimizin kendine sorması gerekir diye düşünüyorum.

Ashab-ı kiramdan bir örnek verelim; gelen bilgilerden okuyoruz, “biz birkaç ayet öğrendikten sonra eve gidip onu evimizde uygulayıp uygulamadığımızı bakarak birkaç ayet daha öğrenmeye gidiyorduk”

diyorlar. Yani sabahleyin kahvaltı için 200 gr. peynir alıyor, o sabah onu tüketiyorlar, gidiyorlar biraz daha alıyorlar.

Müslümanlar olarak şöyle algılıyoruz: “O gün yeni yeni iniyordu Kur’an-ı Kerim, onlar da inen ayetleri toplamaya gidiyorlardı...” Böyle değil. Bunu söyleyen sahabi, Medine’de söyledi ve Kur’an’ın on cüzü inmişti o zamana kadar. Alsa on cüz alabilirdi. Bu sorun değil yani.

Biz Kur’an’ı bedava bulmuş bir nesiliz. Hazır bulduk Kur’an’ı ve hazır-toptan veririz gibi geliyor. Şöyle söyleyeyim: Elma bahçesi olan bir köylüyü ziyaret ettiğinde, “daldan bir elma alabilir miyim?” diye sormak ayıp kabul edilir. Ne demek, bir elmanın lafi olur mu... Beş tane alıp bir poşete koysan da ses çıkarılmaz. Ama bahçeye kamyon yanaştırdın mı “Ne yapıyorsun kardeşim, biz bunları satacağız!” der. Elma bol ama pazardan bir kilo alıp evine giden insana “bir tanesini bana ver” denmez; zaten beş tane var çünkü.

Biz toptancılığa alıştığımız için, çocuğa Kur’an vereceğiz diyorsak hafız olmasını istiyoruz. Mesela, çocuğumuz altı yaşına geldi, Amme cüzünü ezberlesin diyoruz. Hâlbuki ashap mantığına dönsek; çocuk altı yaşına geldi, Fil suresini ezberlettik mi, evet. Bu Fil suresini ben çocuğa hazmettirimsem, bir daha kâfir, tank, Yahudi... bir şey görmez bu çocuk. Bir iman verdim, bu imanla beraber Allah’a bağlılığı ve Allah’ın küçük bir kuşla filleri bile nasıl helak ettiğini, o Allah’ın bu Allah olduğunu, aynı Allah’a iman ettiğimizi... Bir yaz boyunca sadece Fil suresi eğitimi olsa...

Hani Diyanet İşleri Başkanlığı, dönemlere ayırarak belli temalar ilan ediyor ya, mesela bu yıl çocuklarımızı Fil suresi imanına ulaştırma gayreti diye bir kampanya başlatsak... Çocuklarımız, dilediğinde büyük orduları mercimek kadar taşlarla helak eder Allah, dilerse bunu da kullanmadan eder... diye bir şura erseler.

Bunun gibi bir mevzuyu bir gün televizyonda konuşuyordum, spiker dedi ki: “Ama hocam, pedagoglar çocukların erken yaşta bu tip konulara karıştırılmamalarını öneriyorlar.” O pedagog kimse, ona deyin ki, dedim; bir örümceğin (Spider-Man) dünyayı helak edişini anlatan çizgi filmi iki yaşında izlettiriyorlar çocuklara. Çizgi filmi örümcekle yapınca çocuk düzeyinde oluyor da Allah bunu Kur’an’ında anlatınca niye çocuk düzeyinde olamıyor?

Bence bilakis çocuk düzeyindedir Fil suresi. Çünkü sahabenin bilgi olarak çocuk düzeyindeki döneminde indi bu sure. Batı’da biri Fil suresini çizgi film yapsa, alimallah, bütün aileler izletir o zaman. Belki de biz becerip film kalitesi ve heyecanında aktaramıyoruz. Allah rahmet eylesin, Hamdi Yazır’ın tefsirinden beş yaşında çocuğa bu sureyi okumanın da manası yok. Evde en tatlı kim konuşuyor; dede-babaanne, dayı... kimse bu macerayı o anlatsın.

Bir de mesela, anlattık diyelim çocuğumuza bunu, tamam; Fil suresi aşısını aldı diye bir şey yok. Öbür gün yemekte bir daha hatırlatmak lazım. Belki yüz defa. Diye diye.

Kur’an’la yoğrulmak yani.

Evet. Allah razı olsun. Çok doğru. Bir sefer hatırlatmak değildir Kur’an’la yoğrulmak. Mesela, hatırlıyor musunuz, bir sahabi hep İhlas suresi okuyormuş namazlarda. Hâlbuki biliyormuş başka sure. Ben bu hadisi dinlediğimde on yaşımıdaydım, Allah Allah ne var ki bu surede, diye düşünürdüm. Manasını da biliyordum, ne bulmuş ki bu sahabi bunda diyordum. Demek ki ben on yaşındayken ‘ihlas’ kelimesi, İhlas suresi düzeyinde verilmemişti bana. Üstelik iki senelik hafızdım da.

Allah'ın tek olmasıyla birkaç tane olması arasındaki farkı bilmiyordum demek ki. Doğmamıştır, doğurulmamıştır; bu kelimelerin ne anlama geldiğini de.

Bu sahabinin yaptığı, Allah'ın azametini her akşam bir kere hatırlamaktı. Kâfirlere reddiyemizi her akşam tazelemek.

Şunu da vurgulayayım üstadım: Bu sözleri konuştuğumuz yerlerde şöyle bir tepki oluşuyor: Hah, meal okuyalım. Mesele meal meselesi değil, Kur'an'ın anlaşılması meselesidir. Bu Kur'an ve Kur'an'ın meali kavramlarının anlaşılması için şöyle bir misal zikredeyim: Mümin kelimesi, inanan değildir. İnanan başka, mümin başkadır. Kur'an'ın kavramlarını kullanmak lazım. İhlas, samed, denklik...

Ezcümlle, mesela İhlas suresinden yola çıksak, bir yıl boyunca çocuğumuza bunu öğretsek sahabi şuuru vereceğiz demek ki. Bence hafızlıktan öncedir bunlar; önemli demiyorum. Bu sebeple işte, sigara içen bir hafızı görüyor insanlar da "e bu da içiyor" diyorlar. Yahu bu Kur'an ezbercisi, muhafızı değil.

Kur'an ahlakıyla donanmak ayrı bir kategori yani...

Kur'an ahlakı, Kur'an şuuru... Dost-düşman kavramlarını da Kur'an'a göre kullanmak gerekiyor. Bu düzey yakalandığında Allah'ın izniyle, bir nesil Kur'an nesli olarak yetişecek demektir.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz'in bir hadis-i şerifleri var, "kimi insanlar Kur'an okur ama Kur'an onların boğazlarından aşağı gitmez" diye. Nasıl bir şey bu, bunu nasıl anlamalıyız?

Efendimiz aleyhisselam zamanında münafıklar Kur'an okuyorlardı, kim bilir belki de çok iyi sesle okuyorlardı. Onlara işaret var burada. Boğazdan aşağıda kalp var. Kalbe gitmiyor. Kur'an'la bir ses ilişkisi kuranlar yani okuyanlar bunu amele dökmediklerinde, ana-babaya iyilikte bulunun denilip onlara asi olduklarında okunan Kur'an yukarıda kalıyor ve aşağı inmiyor demektir.

Burada bir husus çok dikkatimi çekiyor: Böyle konuları konuştuğumuzda sanki, 'sanki'yi vurguluyorum, bir hanım efendinin çocukları oyun oynarken açıp üç sayfa Kur'an okumasını basit görüyoruz gibi bir şey de yapıyoruz bu esnada. Hâşâ. Kur'an'ın anlamını ısrarla vurgulamak bir ekol de oldu artık. Bilhassa gençler arasında, bir meşrepten ilim öğrenmeyenler arasında "uygulamadıktan sonra ne okuyorsun Kur'an'ı!" şeklinde bir görüş var... Hâşâ.

Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem herhâlde Kur'an-ı Kerim'i uygulayan en büyük örneğimiz. Resmî örnek üstelik. Uyguladı ve devlet olarak da gösterdi uygulamayı. Buna rağmen Allah Teâlâ ona, "Sana indirileni oku" diyor. Hâlbuki ilk ayet, "oku!"dur. İlk ayet ka-ra-e (oku) fiilidir, bu "Sana indirileni oku" ise tilavet fiili. Tilavet sesli okumaya deniyor. Ka-ra-e'deki ikra (oku!) ise gözle-ağızla-tefekkür ile okumadır.

Bundan da anlaşılıyor ki Resûlullah aleyhisselam Kur'an'ı uyguladı. Ama Kur'an tilaveti diye bir emir ayrıca geldi ona. Abdullah ibni Mesud'a, Ebu Musa el-Eşarî'ye "oku da dinleyeyim seni" diyor Efendimiz. Biz öyle bir ümmetiz ki Kur'an'ımız, okuma kitabımız, hayat pratiğimiz, hastalandığımızda şifamız, tefekkürümüz; bütün ilişkilerimiz. O bizim trafomuz. Ama bir şartla: Ehl-i kitabın yaptığı gibi bir emri uygularken öbüründe tökezlemiyoruz. Sadece ekmek yemek kabızlık yapar.

Şunu siz de ifade ettiniz hocam: Kur'an, okuma anlamında hayatımızda var şimdi. Kur'an'ı okuyamadığımız zamanların fetretinden bir ölçüde çıktık. Esas eksik, Kur'an'ın bir hayat kitabı olmasında. Buna da yoğunlaşıyor ama bu defa da okuma dışlanıyor gibi bir düşünce oluşuyor.

Genellikle köylere gidiyorum ya bir ziyaret ya da toplantı için. Her gittiğimde -hep bana mı rastlar- o sene mesela patatesin satılmadığından bahseder köylü. Geçen sene çok iyiydi, bizde yoktu. Bu sene bizde var, para etmedi. Ben bunu bir türlü anlamazdım, anlayan bir iki arkadaşa sordum da izah ettiler. Mesele şuymuş: Bu sene bir sebeple patates az yetiştiriyor, dolayısıyla piyasaya bir liradan gidiyor kilosu. Çiftçi bakıyor ki patates müthiş satıldı, bütün çiftçiler patatese yükleniyor, piyasada çok olunca da 25 kuruşa satılıyor bu sefer. Çiftçi de “bu sene para etmedi” diyor. Öbür sene de geçen sene para etmedi diye ekmiyorlar. Ekmeyince çok oluyor fiyatı.

Çiftçinin patates politikasında böyle bir sorun olabilir. Ama biz müminler olarak, Kur’an’ımız “secde edin” dediğinde secde eder ve Kur’anlı mümin oluruz, kalkarız seccademizden, iki sayfa Kur’an okuyarak da mümin oluruz. Vaazını-sohbetini dinleriz, tefsir dersine katılırız... Yani Kur’an-ı Kerim’i, avucun içinde bir bütün olarak tutmak gerekiyor. İman ettikten sonra okumak, tefekkür etmek ve dinlemek, bir sonraki kuşağa da emanet edip gitmek.

Bizden önceki neslin sıkıntısı buydu, Allah onlara rahmet eylesin, acaba Kur’an’ı bir sonraki nesle kavuşturamayacak mıyız diye korktular. Ciddi korktular. Hem kâfirin zulmü vardı hem de kendi adamlarından tembellik zulmü çıktı.

Ciddi bir araştırma mıdır bilmiyorum, bir konferansta dinlemiştim; 1940’larda, seçim zamanında zulmün temposunun biraz azalmasına kadar sayılıyor ki, bu ülkede Kur’an okutmakla meşgul 44 insan bulunabilmiş. 20 küsur milyonu ülke o zamanlar. 500-600 bin kişiye bir hoca düşüyor. Çok düşük bir rakam bu. Hâlbuki birçok insan da “biz mollayız” diye Çanakkale’ye gitmemişti. Bu rakamlarda bir çelişki var. Kabuklarına çekilmişler, zindanlara alınmışlar. Yargılamıyorum; bir kıtlık söz konusu, bunu söylüyorum.

Bu kıtlıkta insanlar hakikaten, Kur’an bir sonraki nesle gitsin de ne olursa olsun diye düşündüler. Belki tecvitsiz okunmasına razı olsalar bile haklıydılar. Ama şimdi böyle bir şey yok. Tecvitsiz okuyamayız. Bir sonraki nesle ulaşacağına dair de işaretlerimiz var.

Elhamdülillah.

Ama şimdi “işler çok kötü, iki aydır fabrikada ödeme de yok, satış yapamıyoruz; bu gece bir cüz Kur’an okuyayım” deyip şifa arayan ve Kur’an okuyunca huzur bulup işine dönen mümini arıyoruz. Şimdi eşler memnun değil, “eşim çok sinirli...” Gönül istiyor ki, “eşim bana küs, ben de gidip camide iki cüz Kur’an okudum, eşimden alacağım hazzı Kur’an’ımdan aldım” desin. Kur’an bizi şehadete çağırdığı zaman ölümden lezzet almamız gerekiyor. Bize ahiret cennetlerini vaat ettiğinde Kur’an, kendimizi namazda cennette hissetmemiz gerekiyor.

Eğer Kur’an’ımız bizim şifa kaynağımız ise, eşimden-çocuğumdan-ticaretimden sıkıntım olduğunda bir antibiyotik gibi okumam gerekiyor onu. Bugün cumadır, Kehf suresi okuyayım da dertlerim şöyle bir azalsın, diyecek mantığımız olması lazım.

Abdullah bin Ömer diye hatırlıyorum, şöyle bir söz söylüyor; Kur’an bizim hayatımızda o kadar vardı ki, akşam evimizde hanımlarımızla tartışmaktan çekinirdik, sabahleyin Allah Teâlâ bir ayet indirir ve bizi uyandır diye.

Meşhurdur sahabenin bu sözü. Kur’an’ı gizli bir kamera gibi görmüşler.

Kur'an nasıl bir mümin inşa ediyor peki? Kur'an'a göre tasavvur etsek nasıl şekillenirdi insan? Koordinatlar verilebilir mi bunun için? Kur'an formatına göre bugün karar vereyim ve adım adım inşa edeyim desek nelerden bahsedebiliriz?

Buna bir formül açalım ve onun üzerinden ayrıntılara girelim:

Her insanın bir karakteri var. Gerçekten Kur'an'a iman edip onunla yaşayan bir mümin, ortalama mümin seviyesinin üstünde o karakteriyle temayüz eden insandır. Sadakatiyle Ebu Bekir, kabına sığmazlığı ile Ömer, hayâsıyla Osman, ilmiyle Ali, yiğitliğiyle Halid, zekâsıyla Aişe'dir.

Bizim, Allah'ın bünyemize koyduğu yapımızdaki öne çıkacak hasletimiz neyse onu imanî kimliğimizle ortaya çıkaran nesne Kur'an olmalıdır. Bunu namazda göremeyiz; namaz her müminin temel karakteri. Bunu ana-babaya itaatte göremeyiz; öbür türlü mümin sayılmıyorsun nerdeyse. Ama bizde bir şahsiyet var; infak şahsiyeti ve cömertlik, Osman gibi. Bir kabına sığmazlık var, ölümden korkmayıp yürüyor, Ömer gibi. Bir vefa duygusu var... Kur'an'ın onu ortaya çıkarması lazım.

Kur'an bir su gibidir; bize döküldükçe tohumumuz hangi bitki türündense onun çiçeklerini açmalı.

Her hâlükârda Kur'an'ın, Allah Teâlâ'nın hilkatimize koyduğu temel karakteri öne çıkarması lazım. Buna göre; Kur'anlı bir aile-toplum ve Kur'an'ın yaşandığı şehir, dünyanın en zenginlerini barındırır. Çünkü "yeryüzünün imarıyla da siz sorumlusunuz" diyor Kur'an.

Muhammed İkbâl'in bir sözü nakledilir; "dünyanın gidişatından Müslüman sorumludur." Bir yerden baktığınızda Müslüman'ın olması lazım yani.

Kur'an demek, bizi tekkeye kapatıp dünyayla ilgilendirmeyen bir kitap demek değildir. Dünyanın hâkimi bu kitap. Dolayısıyla bizim dünyayı elimizde tutmamızı istiyor. Dünya nasibimizi ihmal etmememizi bizzat Kur'an emrediyor. Yatağa her girişinde mezara giriyor gibi ahirete hazır olmak gerekiyor, bütün dünya elimizde; ahiret gözümüzün önünde olacak. En merhametli ama aynı zamanda şecaatli insan olmamızı gerektiriyor. Aile-toplum-devlet olarak geçerli bu.

Biz ödlelelerin, cimrilerin, gelecek endişesi taşıyanların yahut fakirlerin kitabı gibi gösteremeyiz Kur'an-ı Kerim'i. Belki böyle tanınmasına sebep olacak yıllar geçirdik, Allah affetsin, ama aslı bu değil durumun. Aslı: Rüstem'in karşısına çıkıp "Biz sizi kula kulluktan kurtaracağız" diyen, ayağında da doğru dürüst ayakkabı olmayanların kitabı. Ayakkabısı yok, İran'da saraya girmiş nasihat ediyor.

Ümmet-i Muhammed olmak, Kur'an ümmeti olmak demektir ve Kur'an ümmeti olmak da fakir olmak değildir. Biz mal sahibi olmakla malın kölesi olmak arasındaki ayrımı Kur'an'dan öğreneceğiz. Ahiretten korkmakla dünyada elli-yüz sene yaşayacak heyecan sahibi olmayı bir arada istiyoruz.

Kur'an'ımızın bize örnek gösterdiği Resûlullah Efendimiz, dünya yıkılırken fidan dikmekten söz ediyor. Dünya yıkılıyor, fidanın büyüyebileceği on dakikalık vakit kalmamış ama fidan dikeceksin. Bu bir umuttur. Fidanın büyümesi 20-30 sene; dünya yıkılırken bile bu kadar sürelik heyecanı olan insandır mümin. Böyle bir mümin, Bangladeş'te sel oldu diye çöker mi hiç! Bu aşığı alan mümin, dünya yıkılsa da enkazın altından kalksa, yeniden inşa edecek güç sahibi olur.

Kur'an bize hayat heyecanı ile cennet heyecanını aynı anda vermeli. Dünyanın standartlarını da müminler olarak biz belirlemeliyiz.

Kur'an'ın bu heyecanı soframızda, Allah'ın nimetleriyle baş başayken hissedilmeli, yatak odamızda hissedilmeli ve eşler birbirlerine "Allah'ın emaneti-hatırası" olarak bakmalılar, bir parkta gezerken mümin aynı heyecanı hissedebilmeli. Sık sık soruluyor, evde kanarya beslemek ya da akvaryum tutmak caiz mi diye. Sorana göre; kâfire haram, mümine farz. Çünkü Kur'an, "özellikle mümin kullarım içindir onlar" buyuruyor. Akvaryuma balığı yeter ki okyanustan alıp getirme; o işkence olacağı için caiz değil. Kargayı alıp kafese koyarsan o da caiz değil; çünkü kafes kuşu değil.

Akvaryum müminin evinde olmalı. Bu bir güzellik ve ziynettir çünkü. Ama şu var ki, sabah namazına kalkmana engel olmasın. Şu var ki, çocuğunun ayakkabısını almıyorsun, kuşa pahalı yem alıyorsun. Bunları yaparsan ziynet değil eziyet olur o sana.

Her hâlükârda, sadece buradan baktığımızda bile Kur'anlı müminin hayata bakışının ne olacağını konuşabiliyoruz. Mesela hacca otobüsle de uçakla da gidilebilir; ama müminin otobüsle gitmesi caiz değildir. Otobüs, asgarî üç günde gidecek; uçak ise üç saatte gidiyor. Arada 70 saate yakın eziyet var. Mümin, bedenini yoracaksa Allah'a hizmet ve ibadette yorulur. Gidip Harem-i Şerif'te iki rekât daha fazla namaz kılmak, biraz daha fazla tavaf etmek varken yollarda sürünür mü mümin? Evet, bu bir fıkıh kuralı değil ama Kur'an üzerinden düşünen bir müminin gide gide nereye varabileceğini örnekliyoruz. Nihayetinde ben fetva ehli değilim; ama Kur'an'la düşünen bir mümin, vaktinin kıymetini bilir.

Yani Kur'an; sabah namazına kalkmamızdan yatak odamıza, soframıza, ticaretimize, sosyal ilişkilerimize, eve akvaryum alıp almayacağımıza... her şeyi yönlendirdiği zaman Allah'ın bize indirdiği ve bizim de kıymetini bildiğimiz kitap oldu demektir.

Bütün bunlar Kur'an'a başvurmak anlamına geliyor hocam. Nasıl başvuracağız Kur'an'a? Kur'an'la ilişki aynı zamanda bir kişilik hassasiyeti ve terbiye meselesi.

İnşallah yanlış anlaşılmaz; bir sorundan söz edeyim: Cuma vaazını bir camide dinliyorum, imam efendi toplam yirmi dakika konuşabiliyor zaten. Üç hafta önce bir imam, vaazda dört defa Yunus Emre'den dize okudu. İki de Mehmet Akif'ten. Ayet duymadım ama!

Yunus Emre'yi sevmeyen biri değilim, Akif'i de cihat şuurundan dolayı seviyorum. Okuduğu dizeler de çok güzeldi. Ama Allah'ın kitabından daha etkili bir Yunus Emre'miz olmaması lazım.

Bu dinin hizmetini yaptığını ve bundan maaş aldığını bilen insanlar, Allah'ın kitabından aktarım ne kadar yaptıklarını, belli ayetleri nesillere ne kadar aşıladıklarını iyi düşünmek zorundadırlar. Hepimizin fakültede tefsir görececek hâlimiz yok. Ama 75 milyonun belki 20 milyonu cuma namazı kılıyor ve hocayı dinliyor.

Bir imama demiştim ki: "Cuma hutbesinde ayet okudunuz, kaç satırdı bu ayet, bir bakabilir miyim?" Onun hutbe kâğıdında on iki satırdı. Ben size bunu bir daha okuyayım, üç kelime tekrar edin bundan bakalım. Bize yazılı geliyor bunlar ama, dedi. Ama ben size bir vatandaş olarak söyledim, siz de bunu gidip müftülüğe söyleyin ve ikaz edin. Kısa ayetler kullanın.

Efendimiz aleyhisselam, beş satırlık bir ayetin iki kelimesini zikrediyor hadiste mesela. Tamamını okumuyor. İnsanların aklında kelime kalacaksa kelime, satır kalacaksa satır hassasiyeti yaparak çocuklarımıza, öğretmenlerimiz talebelerine, hocalarımız cemaatine aşılmalıdır Kur'an'ı.

Bir facia haberi yahut bir bombardımandan sonra çocuklarımızı alalım önümüze, Fil suresini okuyup olayı akılda tutalım. Bilmiyorum, siz Anadolu'da rastladınız mı, elif cüzü görmemiş insanlar slogan gibi ayet

okurlar. Dedelerinden dinlemiştiler. “Azîz-Hakîm’dir Allah” diyor ezandan sonra, bu Kur’an kavramıdır örneğin.

Bizim belki insanları beş yıllık fakültelere almaya vaktimiz yok, bunu talep edemeyiz. Ama on yaşına gelmiş bir çocuğumuz, yüz Kur’an sloganı ezberleyebilir. Hiç de zor bir şey değil bu. Çocuk tefsirleri yazabiliriz.

İlk defa böyle bir şey duyuyorum. Hakikaten, Kur’an’ın çocuk tefsiri bu programın bereketi olsun.

Çocuk tefsiri olsun ve her ayet olmasın o tefsirde. Talak ahkâmını on yaşında çocuk ne yapacak? Daha fol yok yumurta yok...

Ne olsun mesela?

Yusuf aleyhisselama Allah Teâlâ’nın, “Seni buradan kurtaracağız, merak etme” demesi olsun. Bunu Erkam Yayınları’nın Riyâzu’s-Sâlihîn’ine yaptım, yakında da yayınlanır inşallah. Kitabı önüme koydum, 200 hadisi seçtim. 19 yaşında bir kız talebeme verdim, ben sana ipuçları göstereyim ve kendine göre beş satırı geçmeyen açıklamalar yaz buna, dedim. Bir de pedagoğ talebeme göstereceğim. Çocuklar için Riyâzu’s-Sâlihîn. Çocuk o aşığı alsın, inşallah büyüyünce de Riyâzu’s-Sâlihîn’deki 1800 hadisi okusun.

Yaşar Kandemir hoca efendinin öyle bir kitabı var; Çocuklar İçin Kırk Hadis diye. Biz de Altın Çocuk dergisinde o tarz bir şey yapmaya çalışıyoruz.

Ülkemizde 17 milyon genç-çocuk var. Kur’an onun dünyasına nasıl girecek, buna kafa yormamız lazım hakikaten.

Gençler ve çocuklar için de ayetler seçilmeli. Kısa sureler tefsir edildi benim takip edebildiğim kadarıyla ama ‘kısa sureler’ dediğinizde Felak-Nas suresi ağır gelebilir. Ağır bir konu. Kureyş suresini çocuk anlamaz. Kısa-uzun sure meselesi değil bu. Uzun olan Bakara suresinden bir ayet alırız. Mesela “Allah Gafûr ve Rahîm’dir” anlamındaki ayeti çocuk ezberlesin, bir gün umutsuz kaldığında bunu hatırlasın. Kur’an böyle tesir edecek zaten; en çaresiz anında kurtarıcı bir simit olarak karşısına çıkarak.